

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Indledning

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 12. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360401392/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

noget Værk, og den etisk religiøse Bevægelse, som begynder, faar sin Parallel og sin Fortsættelse indenfor Poesien. En Gruppe skønne, men barnlige Bondenoveller, vort Aarhundredes Hyrde-scener, følger den religiøse Strøm. Men højere og højere stiger Sværmeriet for aabenbaret Religion og Forsægtens Moral. Man overbyder hinanden i at optaarne Idealer, ud fra hvilke Virkeligheden kun øjnes som et fjernt sort Punkt.

Hvori er Strømmen udmundet? I Skikkelser som Paludan-Müllers Kalanus, der i from Henrykkelse opbrænder sig selv paa Baalet, og som Ibsens Brand, hvis Sædelære gennemført vilde drive Halvdelen af Menneskene til at sulte ihjel af Kærlighed til Idealet.

Og der er vi endte. Ingensteds Europa over saa højtspændte Idealer og ikke mange Steder et plattere aandeligt Liv. Thi man maa dog være yderligt barnlig for at tro, vort Liv svarer til hine Typer. Saa stærk har Strømningen været, at selv en saa op-rørsk anlagt Natur som Ibsens er bleven inddraget i den. Er *Brand* Revolution eller Reaktion? Jeg skal ikke kunne sige det, saa meget har dette Digt af begge Dele.

Det forrige Aarhundredes to store Grundtanker var disse: i Videnskaben den frie Forskning, i Poesien Humanitetens frie Udfoldelse. Hvad der ikke bliver i denne Strøm, det glider ned ad Forfaldstidernes og tager Vejen til Byzants. Det vanslægter og vanarter. Thi udenfor denne Bevægelse er alle Bevægelser byzantinske. I Videnskaben byzantinsk Skolastik, i Kunsten og Poesien Legemer og Aander, der ikke ligner Legemer og Aander, ensformige og ufuldbaarne.

Giv en Sirius-Beboer, der kun har gennemlæst vor klassiske moderne Poesi, et Par moderne udenlandske Dramer i Hænde f. Eks. Alex. Dumas's *Le fils naturel*, Emile Augier's *Les effrontés* og *Le fils de Giboyer*, og han vil gøre Bekendtskab med utallige Samfundstilstande og Samfundsspørgsmaal, som han ikke kendte, fordi de, skønt de eksisterer i vort Samfund, ikke eksisterer i vor Literatur. Thi til den moralske Ivren svarer som Modstykke det moralske Snerperi. Hvad har vi gjort af hint første Opsving, da man herhjemme som overalt ved Aarhundredets Begyndelse første Gang skimtede en Poesi bag de tre Enheder, en Guddom bag Treenigheden, en Kærlighedens Lykke bag det konventionelle Ægteskab, en Sandhed bag Dogmerne, en Lighed bag Kaste-

adskillelsen og Standsinddelingen, en Frihed højt over Vedtæg-
tens og Selskabets og Samfundsmoralens Tvang!

Oehlsenschläger frigjorde vor Poesi fra Nyttetidsalderens
Moral. Han sejrede skønt efter en Kamp og Poesien blev fri.
Heiberg bragte Logiken i ligesaa stor Ære som den, hvori Poe-
sien stod, han frigjorde den æstetiske Kritik fra Følelsesræsonne-
mentet og erobrede et nyt Jordsmon for Filosofien. Saa kom
de første Fordringer paa politisk Frihed. Men Bannerførerne i
Literaturen svarte: Hvad raaber I paa politisk Frihed, den sande
Frihed er Viljens egen indre Frihed; at vinde den er jer altid
tilladt, og den anden er, naar hin er givet, uden al Betydning.

Man havde skrevet store metafysiske Afhandlinger om Viljens
Frihed, Determinisme og Afsindighed; man skrev nye politiske
om Frihed og Forfatning og beviste, at et Land havde en Kon-
stitution ogsaa uden konstitutionel Regeringsform, sand Frihed
ogsaa uden formulerede Friheder; men man opnaaede dog ikke
at berolige Sindene og vi fik politisk Frihed. Men ikke Betin-
gelsen for et Fremskridt paany vilde være den, at Løsenet atter
blev Frihed: Aandsfrihed, at man istemmede: vi vil den frie
Tanke og den frie Humanitet. Det vil da ikke nytte, at man
svarer: «Hvad raaber I paa Frihed, I har jo al den, I kan
ønske!» og man mener den politiske Frihed. Man vil ikke er-
klære sig tilfreds med den. Det er ikke saa meget ydre Love,
der behøver at forandres, om end ogsaa de, som det er den hele
Samfundsbetragtning, som den yngre Slægt fra Grunden af maa
omforme og opløje, før en ny Literatur kan skyde op. Hoved-
arbejdet vil blive gennem en Mangfoldighed af Kanaler at lede
de Strømninger, som har deres Udspring i Revolutionen og Frem-
skridtsidcerne, herind og at staae Reaktionen paa alle de Punkter,
hvor dens Opgave historisk er endt.